

นลาภธาคู่วิส : การตรวจชำระและการศึกษาเชิงวิเคราะห์

พระมหา เจริญ แก้วรัตน์



ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาตะวันออก

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒๕๓๕

ISBN ๙๗๔-๖๓๓-๕๑๐-๓

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

NALĀṬADHĀTUVAMSA : A CRITICAL EDITION

PHRAMAHA CHAREON KAEORAT



A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement

For the Degree of Master of Arts

Department of Eastern Languages

Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-633-510-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์

นลาฏฐาคู่วีส : การตรวจชำระและ  
การศึกษาเชิงวิเคราะห์

โดย

พระมหาเจริญ แก้วรัตน์

ภาควิชา

ภาษาตะวันออก

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฐานิสร์ ชาศรีตพงศ์

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แยมั่นดดา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์นี้  
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ฤงสูววรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ  
(อาจารย์ ดร.ประพจน์ อัสววิรุฬหการ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฐานิสร์ ชาศรีตพงศ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม  
(ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แยมั่นดดา)

.....กรรมการ  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี ฟ้าพานิช)



พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

พระมหาเจริญ แก้วรัตน์ : นลาฐราชวุฒิส : การตรวจชำระและการศึกษาเชิง

วิเคราะห์ (NALĀTADHĀTUVAMSA : A CRITICAL EDITION)

อ.ที่ปรึกษา : ผศ. ฐานิสร์ ชาครัทหงส์, ศ.ดร. ศักดิ์ศรี แยมันคดา, 385 หน้า.

ISBN 974-633-510-3

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการค้นคว้าวิจัยคัมภีร์นลาฐราชวุฒิส ฉบับอักษรขอมซึ่งพบที่แผนกงาน  
บริการหนังสือภาษาโบราณ ในหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ฉบับที่พบที่ Columbo Museum  
กรุง Columbo และฉบับอักษรหม่าของสมาคมปิฎกักตปิทยา โดยการตรวจชำระและศึกษาเชิงวิเคราะห์  
ประวัติความเป็นมา ลักษณะภาษาและส่วนงานการประพันธ์ ผู้แต่ง สถานที่แต่ง แล้วแปลเป็นภาษาไทย  
เพื่อให้ได้คัมภีร์นลาฐราชวุฒิสที่ถูกต้องและใกล้เคียงกับฉบับเดิม ซึ่งเข้าใจว่าเป็นผลงานของพระภิกษุ  
ชาวลังกา

ผลการศึกษาปรากฏว่า คัมภีร์นลาฐราชวุฒิสน่าจะแต่งขึ้นระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16 - 17  
ในช่วงที่มีการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในลังกา สมัยพระเจ้าวิชัยหาหที่ 1 โดยได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์  
ประเภทวังสะ ผู้แต่งได้นำเรื่องมาจากหลายแหล่งมีพระไตรปิฎก อรรถกถา มหาวังสะ ดุปวังสะ เป็นต้น  
โดยแต่งเป็นร้อยแก้วผสมร้อยกรอง

ภาควิชา.....ภาควิชาตะวันออก.....

สาขาวิชา.....ภาษาบาลี-สันสกฤต.....

ปี..... ๒๕๖๘

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

.....

#C 510654 : MAJOR EASTERN LANGUAGE  
KEY WORD: NALĀTADHĀTUVAMSA

P.M. CHAREON KAEORAT : NALĀTADHĀTUVAMSA : A CRITICAL EDITION.

THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. THANIT CHAKARATAPONGSE,

PROF. SAKSRI YAMNADDA, Ph.D. 385 pp. ISBN 974-633-510-3

This thesis is the outcome of a research work on a Buddhist text entitled Nalātadhātuvamsa, its author, the time and place of its composition and the source of information contained therein. The palmleaf manuscripts are employed in the research and an edition is adopted which, the researcher hopes, should be close to the original work composed by the author who was a monk in Sri Lanka.

The work in question, it is believed, was written between the 11<sup>th</sup> and 13<sup>th</sup> centuries. Contents of the work are for the most part from the Tipitaka, and Commentaries. The Work on a whole is influenced by the writing style of the Vamsa-books.

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ภาษาตะวันออก.....

สาขาวิชา ภาษาบาลี-สันสกฤต.....

ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

พระมหาเจริญ แก้วรัตน์ : นลาฏฐาตุวัส : การตรวจชำระและ  
การศึกษาเชิงวิเคราะห์ (NALĀTADHĀTUVAMSA : A CRITICAL  
EDITION) อ.ที่ปรึกษา : ผศ. ฐานิสร์ ชาศรีตพงศ์,  
ศ.ดร.ศักดิ์ศรี เข้มมั่นคงา, 385 หน้า. ISBN 974-633-510-3

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการค้นคว้าวิจัยคัมภีร์นลาฏฐาตุวัส ฉบับอักษร  
ขอม ซึ่งพบที่แผนกงานบริการหนังสือภาษาโบราณ ในหอสมุดสมุดแห่งชาติ กรุง  
เทพมหานคร ฉบับที่พบที่ Columbo Museum กรุง Columbo และอักษรพม่า  
โดยตรวจชำระและศึกษาเชิงวิเคราะห์ประวัติความเป็นมา ลักษณะภาษาและ  
สำนวนการประพันธ์ ผู้แต่ง สมัยที่แต่ง สถานที่แต่ง แล้วแปลเป็นภาษาไทย  
เพื่อให้ได้คัมภีร์นลาฏฐาตุวัส ที่ถูกต้องและใกล้เคียงกับฉบับเดิม ซึ่งเข้าใจว่า  
เป็นผลงานของพระภิกษุชาวลังกา

ผลการศึกษาปรากฏว่า คัมภีร์นลาฏฐาตุวัส น่าจะแต่งขึ้นระหว่างพุทธ  
ศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๗ ในช่วงที่มีการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในลังกา สมัยพระเจ้า  
วิชัยพาหุที่ ๑ โดยได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์ประเภทวังสะ ผู้แต่งได้นำเรื่องมา  
จากหลายแหล่งมีพระไตรปิฎก อรรถกถา มหาวังสะ ฎบวังสะ เป็นต้น

เนื้อหาของวิทยานิพนธ์นี้แบ่งเป็น ๕ บท คือ บทที่ ๑ เป็นบทนำ  
กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์และประโยชน์ที่จะ  
ได้รับจากการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย วิธีวิจัย ลักษณะของต้นฉบับตัวเขียน  
ฉบับต่าง ๆ ที่นำมาตรวจชำระ ข้อบกพร่องและลักษณะพิเศษในการจาร  
ประวัติความเป็นมาของคัมภีร์นี้ทั้งด้านเนื้อหา ผู้แต่ง สถานที่แต่ง บทที่ ๒ เป็น  
คัมภีร์นลาฏฐาตุวัสภาษาบาลีที่ได้ตรวจชำระจากต้นฉบับต่าง ๆ บทที่ ๓ คำและ  
ข้อความที่ผิดเพี้ยนออกไปจากฉบับที่สอบชำระแล้ว บทที่ ๔ เป็นคำแปลของคัมภีร์  
นลาฏฐาตุวัส และบทที่ ๕ เป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะ

## C 510654 : MAJOR EASTERN LANGUAGE

KEY WORD : NALĀTADHĀTUVAMSA

P.M.CHAREON KAEORAT: NALĀTADHĀTUVAMSA : A CRITICAL  
EDITION, THESIS ADVISOR: ASSIST.PROF. THANIT  
CHAKARATAPONGSE, PROF.SAKSRI YAMNADDA, Ph.D. 385 pp.  
ISBN 974-633-510-3

This thesis is the outcome of a research work on a Buddhist text entitled Nalatadhatuvamsa, its author, the time and place of its composition and the source of information contained therein. The palmleaf manuscripts are employed in the research and an edition is adopted which, the researcher hopes, should be close to the original work composed by the author who was a monk in Sri Lanka

The work in question, it is believed, was written between the 11<sup>th</sup> and 13<sup>th</sup> centuries. Contents of the work are for the most part from the Tipitaka, and Commentaries. The work on a whole is influenced by the writing style of the Vamsa-books

There are five chapters in the thesis. The first is an introductory, discussing the statement of problem, its significance and the goal of the research. It further gives a description of the manuscripts and study on the author, the time of composition and the contents of the text. Scribal errors and calligraphical remarks are then discussed. Chapter two is the edition of the text. The variant readings and the translation are in chapter.

## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากคณาจารย์แห่งภาควิชาภาษาตะวันออก สาขาวิชาภาษาบาลี-สันสกฤต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงขออนุโมทนากล่าวานามไว้ ณ โอกาสนี้

ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี เข้มมั่นคง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ฐานิสร์ ชاکร์ตพงศ์ ได้กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ และตรวจแก้สำนวนภาษาอย่างเอาใจใส่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี พิฬพานิช ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทัศนีย์ ลินสกุล และอาจารย์ ดร.ประพนธ์ อัสววิรุฬหการ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาภาษาบาลี-สันสกฤต และหลักคิดในการศึกษามาโดยตลอด

ขออนุโมทนาคุณนิสิตอาสาสมัครและบัณฑิตวิทยาลัยที่อนุเคราะห์ทุนอุดหนุนตลอดการศึกษา เจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์ เจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติ แผนกบริการหนังสือตัวเขียนและจารึก เจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม กรุงเทพมหานครที่เอื้อเฟื้อข้อมูลและให้ความสะดวกในการค้นคว้าวิจัย ตลอดถึงกัลยาณมิตรทุกท่านที่มีส่วนให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงด้วยดี



คำชี้แจง

การใช้อักษรย่อ

- อภิธาน . : อภิธานบุปทีปิกา และ อภิธานบุปทีปิกาสูจิ  
ของมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย
- อง. จตุกก. : องคฺตุตฺตฺรนิกาย จตุกกนิบาต
- อง. ฉกก. : องคฺตุตฺตฺรนิกาย ฉกกนิบาต
- อง. นวก. : องคฺตุตฺตฺรนิกาย นวกนิบาต
- อง. ทสก. : องคฺตุตฺตฺรนิกาย ทสกนิบาต
- ขุ. ขุ. : ขุทฺตฺกนิกาย ขุทฺตฺกปาฐ
- ที. ปา. : ทีฆนิกาย ปาฎิกวคฺค
- ที. ม. : ทีฆนิกาย มหาวกคฺค
- ม. มุ. : มชฺฌนิมนิกาย มุลปณฺณาสก
- สั. สฬ. : สัฏฺตฺตฺตฺนนิกาย สฬายตฺตฺนวกคฺค
- พ. กพ. : ปธานุกรมบาลี-ไทย-อังกฤษ-สันสกฤต  
ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาท
- พ. ศศ. : พจนานุกรมพุทธศาสตร์  
ของ พระราชวรมณี (ประยูรค์ ปยุตฺโต)
- วินย. อ. : วินยอฎฺฐกถา (สมนตปาสาทิกา)
- R.D.S. : The Pali-English Dictionary  
by T.W. Rhys Davids & William  
stede
- P.P.N. : Dictionary of Pali Proper  
Names.  
by Malalasekera

การใช้หมายเลข

หมายเลขในพระไตรปิฎกใช้ระบบ เล่ม/ข้อ/หน้า  
หมายเลขในอภิธานปิฎกใช้ระบบ คาถา/หน้า  
หมายเลขในพจนานุกรม ปทานุกรมใช้ระบบ หน้า



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
คำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้อักษรย่อและหมายเลขในวิทยานิพนธ์.....	ช

### บทที่

#### ๑. บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	๒
ขอบเขตของการวิจัย.....	๒
วิธีดำเนินการวิจัย.....	๓
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	๓
ต้นฉบับที่พบขณะทำการวิจัย.....	๓
ลักษณะร่วมที่ปรากฏในฉบับต่าง ๆ.....	๕
ลักษณะของแต่ละต้นฉบับ.....	๖
ชื่อของคัมภีร์.....	๗
บทปณามคาถา.....	๘
คำลงท้ายคัมภีร์.....	๑๐
การแบ่งกลุ่มต้นฉบับ.....	๑๑
ที่มาของคัมภีร์นลาฐธาตุวิงสะ.....	๑๔
ก. ที่มาทางด้านผู้แต่งและสมัยที่แต่ง.....	๑๔
ข. ที่มาทางด้านเนื้อหาและเรื่องโดยย่อ.....	๑๗
ลักษณะพิเศษของการจารภาษาบาลีในฉบับต่าง ๆ.....	๑๘

ลักษณะภาษาที่ปรากฏในคัมภีร์นลาภูธาทุวังสะ .....	๒๒
ข้อบกพร่องที่พบในการตรวจชำระ .....	๒๔
ก. ข้อบกพร่องที่เกิดจากจาร .....	๒๕
ข. ข้อบกพร่องทางภาษาและไวยากรณ์ .....	๓๓
รูปแบบฉันทลักษณ์ที่ปรากฏในคัมภีร์นลาภูธาทุวังสะ .....	๓๖
หลักเกณฑ์ในการเลือกคำ .....	๔๕
๒. นลาภูธาทุวังสะฉบับที่ตรวจชำระ .....	๔๖
๓. คำและข้อความที่แตกต่างกัน .....	๑๒๐
๔. คำแปลคัมภีร์นลาภูธาทุวังสะ .....	๒๕๕
๕. บทสรุปและข้อเสนอแนะ .....	๓๖๖
รายการอ้างอิง .....	๓๖๗
ภาคผนวก .....	๓๗๑



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย